

PATRIMONI CULTURAL L'ús d'aquesta paraula continua prou estès entre la població, però les noves generacions en desconeixen el significat

Les marfantes, reconegudes com a patrimoni cultural immaterial de casa nostra

TERRES DE L'EBRE M.A./Redacció

L'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial de les Terres de l'Ebre ha incorporat fa poc un altre element a l'apartat *Tradició oral, particularitats lingüístiques i formes de comunicació*: les marfantes, uns personatges imaginaris als quals s'apel·lava per fer temor als infants, però que després van passar a ser només una paraula que, segons la tradició oral més recent, fa referència a una persona vestida de qualsevol manera.

El coneixement del terme marfanta és encara generalitzat a les comarques del Baix Ebre i el Montsià i també en alguns pobles de la Terra Alta; i el seu ús és encara prou estès. Tot i això, el seu significat està cada vegada més desdibuixat entre les generacions més joves. "Actualment la paraula marfanta s'utilitza, sovint, amb connotacions burlesques, per referir-se a una persona amb aspecte físic exagerat o vestida de manera estrambòtica. En alguns casos, però, fins i tot aquest significat de la paraula s'ha perdut i les persones més joves no hi identifiquen cap significat. Coneixen la paraula i saben que és singular del territori, però en desconeixen el significat i l'origen", constata la fitxa que acaba de publicar el web del projecte (<http://ipcite.cat/ipcite/tradicio-oral-aptats/Les%20marfantes>).

En aquest sentit, el registre d'aquest element singular del patrimoni

cultural ebrenc, recupera el significat original de les marfantes. Actualment se les coneix com personatges nocturns imaginaris que s'invocaven per fer temor als xiquets i xiquetes, però en el passat van existir. Resulta que, abans de la Guerra Civil, eren persones que es disfressaven tapades amb una flassada per cometre algun acte en el qual es transgredia alguna norma, sobretot moral (relacions amoroses prohibides, robar o, simplement, fer temor). Després, durant la postguerra, es disfressaven per practicar l'estraperlo.

A l'hora d'elaborar la nova fitxa de les marfantes, l'equip científic de l'IPCITE ha entrevistat diversos informants i, a més a més, ha recuperat una recerca informal basada en la memòria oral que el Centre d'Estudis Planers de Santa Bàrbara va fer el 2012 amb l'objectiu de recollir vivències i fets relacionats amb temes com la colonització de la plana del Montsià, les guerres, el bandolerisme o la crònica negra de Santa Bàrbara, en la qual surten les marfantes. Aquesta recerca del Centre d'Estudis Planers va servir per fer un itinerari dramatitzat i després, el 2014, una representació teatral en la qual també sortien marfantes.

EL PROJECTE IPCITE L'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial de les Terres de l'Ebre (IPCITE) és un projecte d'identificació, recerca, difusió i promoció dels elements del pa-

Un moment de la representació teatral del Centre d'Estudis Planers, feta el 2014, en què sortien marfantes. / CEDIDA

trimoni cultural immaterial que es manifesten a les Terres de l'Ebre. Es tracta d'un context geogràfic i social singular perquè ha sigut un territori de confluència de cultures al llarg de la història. I aquesta singularitat, la trobem avui en manifestacions que formen part de la tradició oral, dels rituals festius, dels processos productius, de les formes d'alimentació o de la música, entre molts altres àmbits. Identificar, documentar i sistematit-

En realitat, eren persones que sortien tapades totalment a les nits per transgredir alguna norma

zar aquestes manifestacions culturals representa el primer pas per salvar aquest patrimoni i que esde-

vinga un motor de desenvolupament i cohesió social a les Terres de l'Ebre.

L'IPCITE és un projecte que es vincula a la Reserva de la Biosfera de les Terres de l'Ebre, declarada per la UNESCO el 2013. Aquesta designació revela la importància de connectar el patrimoni cultural immaterial amb el patrimoni natural i d'harmonitzar la relació de les persones amb el nostre entorn. ■